

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ

I. Uluslararası
AHMED ZİYAÜDDİN
GÜMÜŞHANEVÎ
Sempozyumu

03-05 Ekim 2013 - GÜMÜŞHANE

BİLDİRİLER KİTABI

Editörler

Prof. Dr. İhsan GÜNAYDIN

Doç. Dr. Ali KUZUDİŞLİ

Yrd. Doç. Dr. Adem ÇATAK

Gümüşhane Üniversitesi Yayınları

Risâle-i Nur Penceresinden Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevî

Orhan KÜÇÜK*

Özet

Ahmet Ziyaüddin Gümüşhanevî, tarikat silsilelerinde kendi adına özel bir şube teşkil edecek mertebede bir şeyh ve âlimdir. Hadis, kelam, fıkıh ve tasavvuf eserleri kaleme almış, muhad-dis, mütekellim ve fakih yönleri olan bir müelliftir.

Gümüşhanevî'nin çocukluğundan beri ilim tahsiline ayrı bir merakı olduğu ve beş yaşında Kur'an-ı Kerim'i hatmettiği, sekiz yaşına geldiğinde *Kaside-i Bürde*, *Delâil-i Hayrât* ve *Hizb-i A'zâm* adlı eserleri hatmedip bu eserlerden icazet aldığı bilinmektedir. Düşündüğü, hayal ettiği ve en çok arzuladığı şey mâsivâdan soyutladığı bedenini yalnızca ilim tahsiline hasret-mektir.

Bu çalışmanın amacı, Yüce Kur'an'ın manevi bir tefsiri olup iman esaslarını asrın fehmine uygun olarak izah eden Risale-i Nur'da, Ahmet Ziyaüddin Gümüşhanevî'nin eserlerinde yer alan bilgi ve izahlardan nasıl yararlandığını ortaya koymak, böylece Risale-i Nur penceresin-den Gümüşhanevî'yi anlamaya çalışmaktır.

Çalışma kapsamında bu temel amaç ile birlikte; Risale-i Nur'da Gümüşhanevî'nin eserlerinin önemsendiği, dikkate değer bulunduğu ve yer verecek şekilde ele alındığı tespit edilebilecek, yine Gümüşhanevî konusunda farklı detaylar var ise bunlar ortaya konabilecektir.

1. Bediüzzaman'ın Çizgisi ve Farklı Eserlere Bakışı

Bediüzzaman, kendi ifadesiyle hakikat mesleğini yani iman hakikatlerinin neşri ve ikna edici delillerle isbat ve izahını çizgi edinmiştir. Bunu, Gümüşhanevî'nin Mecmuat'ül Ahzab eserindeki Evrad-ı Şah-ı Nakşibendî'den okuduğu iki ifade ile izah etmektedir.

Hattâ bazı defa Evrad-ı Şah-ı Nakşibendî'de şehadet getirdiğim vakit,

عَلَىٰ ذَٰلِكَ نَحَىٰ وَ عَلَيْهِ مَوْتُ وَ عَلَيْهِ نُبَعْتُ غَدًا

(İman hakikatleri üzere yaşar, onlara inanmış olarak ölür ve yine o itikat üzere diriliriz.¹) dediğim zaman, nihayetsiz bir tarafgirlik hissediyorum. Eğer bütün dünya bana verilse, bir hakikat-ı îmaniyeyi feda edemiyorum. Bir hakikatın bir dakika aksini farzetmek, bana gayet elîm geliyor. Bütün dünya benim olsa, bir tek hakaik-i îmaniyenin vücud bulmasına bilâ tereddüd vermesine, nefsim itaat ediyor.

وَ آمَنَّا بِمَا أَرْسَلْتَ مِنْ رَسُولٍ وَ آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ مِنْ كِتَابٍ وَ صَدَّقْنَا

(Allahım! Hem gönderdiğin Resule iman ettik, hem de indirdiğin kitaba inanıp, gönülden tasdik ettik.²) dediğim vakit nihayetsiz bir kuvvet-i îman hissediyorum. Hakaik-i îmaniyenin herbirisinin aksini aklın muhal telakki ediyorum, ehl-i dalaleti nihayetsiz ebleh ve divane görüyorum³.

* Doç. Dr., Gümüşhane Üniversitesi

1 Gümüşhanevî, Ahmed Ziyaüddin, *Mecmuat'ül Ahzâb*, Sezgin Neşriyat, İstanbul, 1311/1893, Nakşibendi Cildi, s. 7.

2 Gümüşhanevî, age., Nakşibendi Cildi, s. 8.

3 Nursi, Bediüzzaman Said, *Mektubat*, Şahdamar Yayınları, İstanbul, 2010, s. 42., Nursi, İman ve Küfür Muvazeneleri, s. 210.

Buradan, Bediüzzaman'ın Mecmuat'ül Ahzab'daki Evrad-ı Şah-ı Nakşibendî'yi zaman zaman okuduğu, hususi bir iştıyak ve manevi bir bağ hissettiği anlaşılmaktadır.

Başka eserlere pek müracaat etmediği ile ilgili değerlendirmelerin de yer yer yapıldığı Bediüzzaman'ın kısa süren tahsil süresi haricinde çoğu hapis ve sürgünlerde geçen zamanı, çocukluk ve savaş yılları da dikkate alındığında, farklı eserleri yanında bulundurabilme durumunda olmadığı, bir takım eserleri ezberlediği ve bunları belli bir sıra ile zihninden tekrar ettiği bilinmektedir.

Risale-i Nur'da ismi zikredilen birkaç eser bulunmaktadır. Çoğu dua kitabı olan bu eserler dışında Bediüzzaman'ın ömrü, eser telif etmek, yazılanları tashih etmek ve dua okuyup tefekkür etmekle geçmiştir. Buna rağmen Gümüşhanevî'nin Mecmuat'ül Ahzab kitabı hem ismen eserlerinde geçmekte⁴, hem de aşağıda açıklanacağı üzere, bu kitapta yer alan bazı münacatlardan cifer hesabıyla yaptığı tespitler beyan edilmektedir.

Bu bakımdan Risale-i Nur penceresinden Gümüşhanevî'ye aslında ne kadar büyük değer atfedildiğini anlamak için Bediüzzaman'ın çizgisi ve başka eserlere bakışı hakkında genel bir bilgi vermek yararlı olacaktır.

Hüccetü'l-İslâm İmam-ı Gazalî'ye üstad diyen ve onun takip ettiği mesleği ehl-i dalâletin hücumundan kurtarmak ve muhafaza etmeye çalıştığını söyleyen Bediüzzaman, kendi çizgisini farklı eserlere bakışı ile birlikte şu şekilde açıklamaktadır.

“... onların zamanında bu dehşetli zındıka hücumu, erkân-ı imaniyeyi sarsmıyordu. O muhakkik ve allâme ve müçtehid zâtların asırlarına göre münazara-i ilmiyede ve diniyede istimal ettikleri silâhlar hem geç elde edilir, hem bu zaman düşmanlarına birden galebe edemediğinden, Risale-i Nur Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyandan hem çabuk, hem keskin, hem tam düşmanların başını dağıtacak silâhları bulduğu için, o mübarek ve kudsî zâtların tezgâhlarına müracaat etmiyor. Çünkü, umum onların mercileri ve menbâları ve üstadları olan Kur'an, Risale-i Nur'a tam mükemmel bir üstad olmuştur. Ve hem vakit dar, hem bizler az olduğumuz için vakit bulamıyoruz ki, o nuranî eserlerden de istifade etsek.

Hem Risale-i Nur şakirtlerinin yüz mislinden ziyade zâtlar, o kitaplarla meşguldürler ve o vazifeyi yapıyorlar. Biz de o vazifeyi onlara bırakmışız. Yoksa -hâşâ ve kellâ- o kudsî üstadlarımızın mübarek eserlerini ruh-u canımız kadar severiz. Fakat her birimizin birer kafası, birer eli, birer dili var; karşımızda da binler müteceviz var; vaktimiz dar. En son silâh, mitralyoz gibi Risale-i Nur burhanlarını gördüğümüzden, mecburiyetle ona sarılıp iktifa ediyoruz⁵.

Buradan anlaşılıyor ki; Bediüzzaman başta Gazalî'yi üstad diyerek taltif etmekte, başka eserlerin de değerine vurgu yapmakta fakat talebelerini, zamanımız ancak buna yeter diyerek Risale-i Nur'a yönlendirmektedir.

Bu konuda Gümüşhanevî'yi de ilgilendiren bir anekdot şöyle nakledilmektedir.

Barla'da üstadın hususi davetine de muhatap olan Hulusi Bey, bu ziyaretinde üstadın yanında yalnız Kur'an-ı Kerim, Şeyh Sadi Şirazi'nin bir eseri, bir de Gümüşhaneli Ahmed Ziyaüddin'in üç ciltlik Mecmuat'ül Ahzab'ının olduğunu görür. Delail-i Hayrat için de, “kardeşim, senin okumana izin veriyorum sen de başkaların okumalarına izin verebilirsin” der⁶.

Görüldüğü üzere, oldukça seçici olan Bediüzzaman'ın belli ölçüde yerleşik durumda yaşadığı Barla'da, yanında Kur'an'la birlikte Gümüşhanevî'nin eseri de yer almaktadır.

4 Nursi, *Sikke-i Tasdik-i Gaybî*, Envar Neşriyat, İstanbul, 1993, ss. 141, 158.

5 Nursi, *Kastamonu Lahikası*, Envar Neşriyat, İstanbul, 1993, ss. 182-183.

6 Atasoy, İhsan, *Hulusi Yahyagil*, Nesil Yayınları, İstanbul, 2010, s. 70.

Bu durumda Bediüzzaman'ın bir eseri yanında bulundurması, ondan istifade etmesi ayrıca önem arz etmektedir.

Buna ilaveten Bediüzzaman, Mecmuat'ül Ahzab'daki dualardan bir kısmını Gümüşhanevî'ye itimaden almış, Cevşen duasıyla birlikte Hizb-i Nuriye'de toplamış, kendisi sürekli okumuş, talebelerine de tavsiye etmiştir. Bu gelenek bugün de devam etmektedir.

2. Risale-i Nur'da Gümüşhanevî

Risale-i Nur'da Gümüşhanevî birkaç başlık altında incelenebilir. Bunlardan birincisi; özellikle Mecmuat'ül Ahzab'da yer alan Hz. Ali'nin meşhur Celcutiye duasındaki⁷ ve Gavs-ı Azam Geylani'nin Kasidesi'nde yer alan bir takım ifadelerin⁸ Risale-i Nur'a ve müellifine imaen veya remzen baktığına yönelik tespitlerdir. Bu tespitler Mecmuat'ül Ahzab'daki Risale-i Nur başlığında incelenmiştir.

İkincisi Mehdi ve Deccal bahsi, üçüncüsü; imanî bahislerdir.

Burada ele alınacak bir diğer husus da; Mecmuat'ül Ahzab'daki bir kısım makbul duaların yer aldığı, Bediüzzaman'ın hususi virdlerini içeren Hizb-i Nuriye'dir.

2.1. Mecmuat'ül Ahzab'daki Risale-i Nur

Mecmuat'ül Ahzab'da Risale-i Nur'a bakan kısımları ifade etmeye geçmeden önce, Risale-i Nur'a bu kıymetin verilmesinin nedenine değinmek yararlı olacaktır.

Risâle-i Nur'un Kur'ân'ın işaretine ve iltifâtına ve Hazret-i İmâm-ı Ali Radiyallâhü Anh'ın takdir ve tahsînine⁹ ve Gavs-ı Âzamın (k.s.) teveccüh ve tebşîrine¹⁰ mazhar olmasının, o iki zâtın kerâmetle ehemmiyet vermesinin nedenini Bediüzzaman şu şekilde izah etmiştir.

“Mâlûmdur ki, bâzı vakit olur bir dakika, bir saat ve belki bir gün, belki seneler kadar; ve bir saat, bir sene, belki bir ömür kadar netice verir ve ehemmiyetli olur. Meselâ, bir dakikada şehit olan bir adam, bir velâyet kazanır; ve soğuşun şiddetinden incimâd etmek zamanında ve düşmanın dehşet-i hücumunda bir saat nöbet, bir sene ibâdet hükmüne geçebilir. İşte aynen öyle de, Risâle-i Nur'a verilen ehemmiyet dahi, zamanın ehemmiyetinden, hem bu asrın Şeriat-ı Muhammediyeye (a.s.m.) ve şeâir-i Ahmediyeye (a.s.m.) ettiği tahribâtın dehşetinden, hem bu âhırzamanın fitnesinden eski zamandan beri bütün ümmet istiâze etmesi cihetinden, hem o fitnelerin savletinden mü'minlerin îmanlarını kurtarması noktasından Risâle-i Nur öyle bir ehemmiyet kesb etmiş ki; Kur'ân, ona kuvvetli işaretle iltifat etmiş ve Hazret-i İmâm-ı Ali (r.a.) üç kerâmetle ona beşâret vermiş ve Gavs-ı Âzam (k.s.) kerâmetkârâne ondan haber verip, tercümanını teşci etmiş¹¹.”

Mecmuat'ül Ahzab'da yer alan Celcutiye için: الْقَسَمُ الْجَامِعُ وَالِدَعْوَةُ الشَّرِيفَةُ وَالْإِسْمُ الْأَعْظَمُ
(Şerefli dua, kapsamlı yemin ve ism-i azam¹²)

İmam-ı Ali (r.a.)'nin en mühim ve en müdakkik Üveysî bir şakirdi ve İslâmiyet'in en meşhur ve parlak bir hücceti olan Hüccet-ül İslâm İmam-ı Gazalî (r.a.) diyor ki: “Onlar vahy ile Peygamber'e (a.s.m.) nâzil oduğu vakit İmam-ı Ali'ye (r.a.) emretti: “Yaz.” O da yazdı¹³.

7 Nursi, *Sikke-i Tasdik-i Gaybî*, ss. 111-136.

8 Nursi, *Sikke-i Tasdik-i Gaybî*, ss. 141-157.

9 Nursi, *Mektubat*, s. 686 ve Gümüşhanevî, age., Evrad-ı Şazilî, s. 562.

10 Nursi, *Mektubat*, s. 686., Nursi, *Asa-yı Musa*, s. 162, Nursi, *Sikke-i Tasdik-i Gaybî*, ss. 139-165., Gümüşhanevî, age., Evrad-ı Şazilî, s. 562.

11 Nursi, *Mektubat*, s. 687., Nursi, *Sikke-i Tasdik-i Gaybî*, ss. 131-132.

12 Gümüşhanevî, age., Evrad-ı Şazilî, ss. 509-512.

13 Nursi, *Şualar*, s. 867.,

Hazret-i İmam-ı Ali'nin (r.a.) bu umum mecazî manaları irade etmemiş olabileceği düşüncesine karşı fikrini ve Risale-i Nur'un Celcelutiye'de kendine yer bulmasına dair kanaatini de Bediüzzaman şu şekilde ifade etmektedir.

“Biz de deriz ki: Faraza Hazret-i İmam-ı Ali (r.a.) irade etmezse, fakat kelâm delalet eder ve karinelerin kuvvetiyle işarî ve zımnî delaletle manaları içine dâhil eder. Hem madem o mecazî manalar ve işarî mefhumlar haktır, doğrudur ve vakıa mutabıktır ve bu iltifata lâyıktırlar ve karineleri kuvvetlidir; elbette Hazret-i İmam-ı Ali'nin (r.a.) böyle bütün işarî manaları irade edecek küllî bir teveccühü faraza bulunmazsa (Celcelutiye aslı vahiy olmak cihetiyle¹⁴) hakikî sahibi Hazret-i İmam-ı Ali'nin (r.a.) üstadı olan Peygamber-i Zîşan'ın (a.s.m.) küllî teveccühü ve üstadının üstad-ı Zülcelalinin ihatalı ilmi onlara bakar, irade dairesine alır.

Bu konuda hususî ve kat'î ve yakîn derecesindeki kanaatinin sebebini ise Bediüzzaman şu şekilde açıklamaktadır:

“Müşkilât-ı azîme içinde, El-Âyet-ül Kübrâ'nın tefsir-i ekberi olan Yedinci Şuâ'ı yazmakta çok zahmet çektiğimden, bir kudsî teselli ve teşvike cidden çok muhtaç idim. Şimdiye kadar mükerrer tecrübeler ile bu gibi haletlerimde, inayet-i İlahiye imdadıma yetişiyordu. Risaleyi bitirdiğim aynı vakitte -hiç hatırıma gelmediği halde- birden bu keramet-i Aleviyenin zuhuru, bende hiçbir şübhe bırakmadı ki; bu dahi benim imdadıma gelen sair inayet-i İlahiye gibi, Rabb-ı Rahîm'in bir inayetidir. İnayet ise aldatmaz, hakikatsiz olmaz”¹⁵.

Benim hususî kanaatım şudur ki: Celcelutiye, madem Risâle-i Nur'u içine almış ve sînesine basıp manevî veled gibi kabul etmiş, elbette: *جُمَعَتْ وَ سِرُّ عُلُومٍ لِلْخَلَائِقِ*

(*O'nda mahlukatla alakalı ilimlerin özü ve sırrı toplanmıştır*¹⁶.) fıkrası ile kendi hazinesinin bir kısım pırlantalarını âhir zamanda neşreden Risâle-i Nur'u şahid gösterip Celcelutiye'yi bir hazine-i ulûm ve bir define-i ilmiyedir diye bihakkin medh ü sena edebilir¹⁷ diyen Bediüzzaman, Celcelutiye'nin Risale-i Nur'dan bahsedebilmesinin ilahi hikmetini ve imkan dairesinde olduğunu izah etmektedir.

Buna ilaveten, gayet küçük bir emarenin, bazı şerait dâhilinde gayet kuvvetli bir delil hükümüne geçmesi ve yakîn derecesinde kanaat vermesi esasınca Bediüzzaman, kendisine böyle kanaat veren çok misallerden yalnız bir tek misalin kendisine kâfi geldiğini beyan etmektedir. Şöyle ki:

Hazret-i İmam-ı Ali (R.A.): *نُقَادُ سِرَاجِ النُّورِ*

(*Nurun kandili yakılır*¹⁸.) fıkrasıyla Risâle-i Nur'u tarihiyle ve ismiyle ve mahiyetiyle ve esaslarıyla ve hizmetiyle ve vazifesiyle gösterdikten sonra, Süryanîce isimleri ta'dad ederek münacat eder. Otuziki veya otuzüç aded isimlerde iki defa: *بَعْدَهَا* (*ondan sonra*) kelimesini tekrar eder¹⁹.

Burada, Risale-i Nur'un Sözcükleri bir cihette otuz üç bir cihette otuz iki olmasına baktığı ifade edilmektedir.

Bediüzzaman, cifir hesabıyla Kur'an, hadis ve aslı vahiy olan Celcelutiye'den ikram ve nimetin izharı nev'inden bazı tespitleri ve bir takım işaretleri eserlerinde beyan etmiştir. Fakat asıl olarak fen ve felsefeden gelen dalalet cereyanlarına karşı iman hakikatlerinin mukni delil-

14 Nursi, *Mektubat*, s. 683., Gümüşhanevî, age., Evrad-ı Şazilî, ss. 509-510.

15 Nursi, *Mektubat*, s. 688.

16 Gümüşhanevî, age., Evrad-ı Şazilî, s. 531.

17 Nursi, *Şualar*, s. 881.

18 Gümüşhanevî, age., Evrad-ı Şazilî, s. 509.

19 Nursi, *Şualar*, s. 882., Gümüşhanevî, age., Evrad-ı Şazilî, s. 511.

lerle neşrini birinci vazife telakki edip ona hizmeti çizgi olarak benimsemiş ve kalpten ziyade akli izah yolunu esas tutmuştur. Risalelerde;

“Şimdiden, buradaki Risale-i Nur şakirtleri namına ona binler teşekkür ve o hizmette onu tebrik ediyoruz. Ve onun kerametli kalemi, cazibedar esrar-ı tevafukiyeden yüzünü çevirip doğrudan doğruya Risale-i Nur’un neşrine sarılması, bizi çok minnettar ve mesrur eyledi. Cenâb-ı Hak, onun gibi hâlis, muhlis talebeleri çoğaltsın. Âmin.²⁰” biçiminde, talebelerini kendi meşrebine yönlendirdiği ifadeler mevcuttur.

Ebced hesabının makbul ve umumi bir ilmî düstur ve edebi kanun olduğunu delillerle izah eden Bediüzzaman²¹; Kerametın izhar edilmemesi daha evlâ olduğu halde, neden sen ilân ediyorsun? Biçimindeki bir soruya: “Bu, bana ait bir keramet değildir. Belki Kur’anın i’caz-ı manevîsinden tereşşuh ederek has bir tefsirinden keramet suretinde bizlere ve ehl-i îmana bir ikram-ı Rabbanî ve in’am-ı İlahîdir²²” demektedir.

Cifir hesabı, imaen bakma, keramet ve neden Risale-i Nur’a bu kıymetin verildiğine ilişkin kısa bilgilendirmelerden sonra burada; Mecmuat’ül Ahzab’da yer alan Celcelutiye’de geçen ve risalelere bakan ifadelerin bir kaçı, Bediüzzaman’ın kaleminden paylaşılacaktır.

A. Bu remizde hususî kanaatımı teyid eden ve kendime mahsus çok emare ve karineler var. Fakat başkalara isbat edemediğimden yazamıyorum. Yalnız iki-üçüne işaret etmeğe mü-nasebet gelmiş.

Birincisi: Ben Celcelutiye’yi okuduğum vakit, sair münacatlara muhalif olarak kendim biz-zât hissiyatımla münacat ediyordum diye hissederdim. Ve başkasının lisanıyla taklidkârane olmuyordu. Benim için gayet fitrî ve dertlerime alâkadar ve tefekkürat-ı ruhiyeme hoş bir zemin oluyordu. Birkaç sene sonra kerametini ve Risâle-i Nur ile münasebetini gördüm ve anladım ki; o halet, bu münasebetten ileri gelmiş²³.

Burada Bediüzzaman, eserlerine veya kendisine imaen veya remzen bakan kısımlardan öte, kalben de kendini yakın hissettiğini, tefekkürüne farklı bir derinlik kattığını bu etkileşim sonucunda da, Mecmuat’ül Ahzab’da yer alan Celcelutiye duası bağlamında Hazret-i İmam-ı Ali (r.a.) ile arasında manevi bir bağ hissettiğini beyan etmektedir.

B. Yirmisekizinci Lem’ada izah ve isbat edilen

تُقَادُ سِرَاجُ النُّورِ سِرًّا بَيَانَةً - تُقَادُ سِرَاجُ السُّرُجِ سِرًّا تَنْوَرَتْ
بُنُورٍ جَلَالٍ بَارِزٍ وَ شَرَّنَطَخٍ - بِفُدُوسٍ بَرَكُوتٍ بِهِ النَّارِ أُخِمِدَتْ

(Nurun kandili gizlice parlak bir şekilde yakılır. Kandiller kandili gizli bir şekilde yakılır ve ve nurlanarak yayılır. İzzet, azamet, celal ve Kibriya sahibi münezzehe ve mukaddes olan Zat-ı Rahim’in nuruyla küfrün ateşi söndürülür.²⁴) fıkralarıyla Risâle-i Nur’un gizli intişar etmesi, meşrebinin şefkat ve muhabbet olması ile dalaletin narını söndürmesi gibi üç ehemmiyetli vaziyetini haber verdiği²⁵ beyan edilmektedir.

20 Nursi, *Kastamonu Lahikası*, s. 114.

21 Nursi, *Şualar*, s. 842.

22 Nursi, *Şualar*, s. 880.

23 Nursi, *Şualar*, s. 881.

24 Gümüştanevî, *age.*, Evrad-ı Şazilî, ss. 509-510.

25 Nursi, *Şualar*, ss. 863-864.

C. Bu üçüncü sırrın münasebetiyle aynen

بِهِ النَّارُ أُخْمِدَتْ (Dalaletin tecavüz eden narı inşallah sönecek²⁶) gibi bin üçyüz ellidört (1354) tarihine makam-ı cifrîsiyle bakan ve Said'in (r.a.) iki maruf lâkabına remzen ve ismen îma eden ve "Kendini muhafaza et" emrini veren ve o tarihte herkesten ziyade müteaddid tehlikelere maruz bulunacağına telvih eden "Ercuze"nin âhirlilerindeki

أَمْ دُرِّكَ لِذَلِكَ الزَّمَانِ - فَاسْتَلِّ لِمَوْلَاكَ الْعَظِيمِ الشَّ
وَأَسْرَ كُلِّ كُرْبَةٍ وَ مِحْنَةٍ - بِأَنْ يَقِيكَ شَرَّ تِلْكَ الْفِتْنَةِ

fıkrasıyla diyor: "Bin üçyüz ellidört (1354) tarihine yetişirsen Mevlâ-yı Azîminden, o zamanın ve o asrın fitne ve şerlerinden muhafazanı iste ve yalvar²⁷.

D. Kur'anın El-Âyet-ül Kübra'sı olan

تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

(yedi kat gök, dünya ve onların içinde olan herkes Allah'ı takdis ve tenzih/tesbih eder. Hatta hiçbir şey yoktur ki O'na hamd ile tenzih etmesin²⁸) hakikat-ı kübrasını ve tefsir-i ekberini gösteren ve Ramazan-ı Şerifin ilhamî bir hediyesi bulunan Yedinci Şuâ risalesine Hazret-i İmam-ı Ali (r.a.) Mektûbat'a işaretten sonra Lem'alar'a işaret içinde Şuâlar'a bakarak

وَبِالْآيَةِ الْكُبْرَى أَمِنْتُ مِنَ الْفَجْتِ

(Ayat-ül Kübra hürmetine beni kurtar, emniyet ve huzur ver²⁹) deyip ilm-i belâgatça "müstetbeat-üt terakib" ve "maariz-ül kelâm" denilen mana-yı zâhîrinin tebaiyetiyle ve perdesinin arkasıyla müteaddid karinelerin kuvvetine göre işaret eder³⁰.

أَقْدُ كَوْكَبِي بِالِاسْمِ نُورًا وَبِهَجَّةٍ مَدَى الدَّهْرِ وَالْأَيَّامِ يَا نُورُ جَلَجَلْتَ

(Ey bedi ve tesirli nur! Yıldızımı yıllar ve asırlarca Nur isminle pırl pırl nurlandır.³¹) fıkrasıyla Yirmisekizinci Lem'ada isbat edildiği gibi sarahata yakın bir surette Risâle-i Nur'a işaret etmekle beraber Sûre-i Nur'daki âyet-ün Nur'un Risâle-i Nur'a işaretine işaret eder. Ve madem

أَقْدُ كَوْكَبِي بِالِاسْمِ نُورًا (Ey bedi ve tesirli nur!) mana ve cifirce tam tamına Risâle-i Nur'a tevafuk ediyor. Elbette diyebiliriz ki; bu fıkranın akabinde:

جَلِيلٍ جَلَجَلِيُوتٍ جَمَاهٍ مَهْرَجَتْ * بِأَجِّ أَهْوَجٍ جَلْمَهُوجٍ جَلَالَةٍ
* بِتَعْدَادِ أَبْرُومٍ وَ سَمْرَازِ أَبْرَمٍ وَ بَهْرَةِ تَبْرِيزِ وَ أُمَّ تَبْرَكَّتْ

(Evradı Şazili) fıkrasıyla³² Risâle-i Nur'un bidayette Oniki Söz namında iştihar ve intişar eden oniki küçük risalelerine أَقْدُ كَوْكَبِي karinesiyle, bu fıkradaki on iki Süryanî kelimeler onlara birer işaretir³³.

F. Yine Hazret-i Ali (r.a.) ondokuzuncu sûre olarak Sûret-ün Nur'u

عَلَيْكَ بِفَضْلِ النُّورِ يَا نُورُ أَقْسِمْتُ - بِسِرِّ حَوَامِيمِ الْكِتَابِ جَمِيعِهَا

26 Gümüşhanevî, age., Evrad-ı Şazilî-Celcelutiye, ss. 509-510.

27 Nursi, Şualar, s. 865.

28 İsrâ Suresi 17/44.

29 Gümüşhanevî, age., Evrad-ı Şazilî - Celcelutiye, s. 516.

30 Nursi, Şualar, s. 861. Müstetbeat-üt terakib: Sözdeki birbirine bağlı manalar. Maariz-ül kelâm: İrad olunan kapalı manalar.

31 Gümüşhanevî, age., Evrad-ı Şazilî, s. 509.

32 Gümüşhanevî, age., Evrad-ı Şazilî, s. 509.

33 Nursi, Şualar, ss. 872-873.

(Kitabın Ha Mimlerinin hepsinin sırrı hürmetine sana dayanıyorum. Yemin edilen nurun fazileti hürmetine ey nur³⁴)

fıkrasıyla zikrederek pek muhtasar olan Ondokuzuncu Söz'e ve pek mükemmel bulunan Ondokuzuncu Mektub'a işaret için nur lafzını tekrar etmekle mektubların mertebesi, yani On-dördüncü Mektub noksan kalmasına îmaen Sûre-i Nur'u onbeşincide yine zikretmesiyle gayet latif ve müdakkikane haber veriyor³⁵.

Mecmuatül Ahzab'da yer alan Celcelutiye'nin cifir hesabiyle bir cihette baktığı ifade edilen diğer eserler şunlardır:

* Kıyamet ve haşri isbat eden, harika hüccetleriyle iştihar eden Yirmi Dokuzuncu Söz ve Zerrat Risalesi olan Otuzuncu Söz³⁶,

* "Risale-i Nur'un Hz. Ali'nin (r.a.) takdir ve tahsinine mazhar olduğu³⁷, "baştan nihayete kadar bir nevi hesab-ı ebcedî ve cifir ile te'lif edilen Hazret-i Ali'nin (r.a.) en meşhur Kaside-i Celcelutiye'sinde³⁸,

أَقْدُ كَوَكَيْي بِالْإِسْمِ نُورًا (Yıldızımı Nur isminle nurlandır!)

diyerek sarahat derecesinde baktığı ve işaret ettiği genel olarak Risâle-in Nur³⁹.

* سِرًّا تَتَوَرَّاتُ "sırran tenevveret⁴⁰" ifadesi ile Risale-i Nur'un perde altında intişar edeceği⁴¹, bunun yanında Kader Risalesi'ne⁴², Hz Ali'nin Yedinci Şua adlı esere Ayet-ül Kübra adını gaybi olarak verdiği, bu eserini şefaatchi yapması⁴³, bunun bir inayet-i ilahiye ve alamet-i makbuliyet olduğu ve Celcelutiye'de Siracü'n Nur'dan sarahat derecesinde haber verdiği ve bir kısım risaleleri gösterdiği⁴⁴,

وَبِسُورَةِ الدُّخَانِ فِيهَا سِرًّا قَدْ أَحْكَمْتَ (Duhan suresinde de muhkem bir sır var⁴⁵) deyip mana-yı işaretleriyle işaret suretinde beyan edilen Onuncu Söz⁴⁶.

* Ayrıca; nurun kandilinin gizlice, parlak bir şekilde yakılacağı, Zat-ı Rahim'in nuruyla küfür ateşinin söndürüleceği⁴⁷, Evrad-ı Şazilî'nin sahabi ve miraç bahislerine baktığı⁴⁸, On İkinci Söz'e, Siracünnur ifadesiyle Risale-i Nur'a baktığı⁴⁹, Ayet-ül Kübra hürmetine, Esmâ-i Hüsna hakkı için dua ettiği⁵⁰,

بَبَدَنْتُ بِبِسْمِ اللَّهِ رُوحِي بِهِ التَّدَاتُ إِلَى كَشْفِ أَسْرَارِ بَيَاتِنِهِ النُّطُوتِ

(Besmele ile başlarım. Öyle ki, ruhum, besmelenin içindeki gizli sırları keşfe yine yol bulmuş ve kanatlanabilmiştir.⁵¹) ifadesiyle risâlelerin başı ve Birinci Söz olan "Bismillâh" risâlesi,

34 Gümüşhanevî, *age.*, Evrad-ı Şazilî, s. 514.

35 Nursi, *Şualar*, ss. 862-863.

36 Nursi, *Şualar*, s. 858., Gümüşhanevî, *age.*, Evrad-ı Şazilî, ss. 514-515.

37 Nursi, *Şualar*, ss. 878-879., Nursi, *Mektubat*, s. 686., Gümüşhanevî, *age.*, Evrad-ı Şazilî, s. 499, 509 ve 516.

38 Nursi, *Şualar*, s. 842., Gümüşhanevî, *age.*, Evrad-ı Şazilî, ss. 499-531.

39 Nursi, *Şualar*, s. 817., Gümüşhanevî, *age.*, Evrad-ı Şazilî, s. 509.

40 Gümüşhanevî, *age.*, Evrad-ı Şazilî, s. 509., Nursi, *Kastamonu Lahikası*, *age.*, s. 13, 14, 228 .

41 Nursi, *Şualar*, s. 589.

42 Nursi, *Şualar*, s. 628., Gümüşhanevî, *age.*, Evrad-ı Şazilî, ss. 514-515.

43 Nursi, *Şualar*, s. 718., Gümüşhanevî, *age.*, Evrad-ı Şazilî-Celcelutiye, s. 516.

44 Nursi, *Şualar*, ss. 856-857., Gümüşhanevî, *age.*, Evrad-ı Şazilî-Celcelutiye, ss. 509, 510 ve 516.

45 Gümüşhanevî, *age.*, Evrad-ı Şazilî-Celcelutiye, s. 513.

46 Nursi, *Şualar*, s. 862.

47 Nursi, *Şualar*, s. 868.

48 Nursi, *Şualar*, s. 869.

49 Nursi, *Şualar*, s. 862, 873.

50 Nursi, *Şualar*, s. 874.

51 Nursi, *Şualar*, s. 871., Gümüşhanevî, *age.*, Evrad-ı Şazilî-Celcelutiye, s. 499.

* وَيَأْسَمَائِكَ الْمُحْسَنَىٰ أَجْرُنِي مِنَ الشَّتِّ *

yani, İsm-i Âzam olan o Esmâ Risâlesinin bereketiyle, beni teşettütten, perişâniyetten hıfzıyla yâ Rabbi!" meâli tam tamına o risâle ve sahibinin vaziyetine tevâfuk karînesiyle, Yir-midokuzuncu ve Otuzuncu Lem'a,

* حُرُوفٍ لِّبِهْرَامٍ عَلَتْ وَتَشَاخَتْ *

(*O harfler Merih yıldızı gibi yüksek ve âlidir.*) kelâmıyla Otuzuncu Lem'ayı takip eden işârât-ı huruf-u Kur'âniye risâlesi ve

* وَأَسْمُ عَصَا مُوسَىٰ بِهِ الظُّلْمَتُ انْجَلَتْ *

(*Asâ-yı Musa ismiyle karanlıklar dağılır.*) kelimesiyle dahi şimdilik en âhir risâle ve Tevhid ve îmânın elinde asâ-yı Mûsâ gibi hârikalı, en kuvvetli bürhan olan mecmua risâlesi (Asa-yı Musa)⁵².

Bu değerlendirmelerden sonra Bediüzzaman;

"Senâkârâne remzen gösteriyor gibi bir tarz-ı ifâdeden bilâperve hükmediyoruz ki: Haz-ret-i îmâm-ı Ali (r.a.), hem Risâle-i Nur'dan, hem çok ehemmiyetli risâlelerinden mânâ-i hakîki ve mecâzî ile, işârî ve remzî ve îmâî ve telvihî bir sûrette haber veriyor. Kimin şüphesi varsa, işaret olunan risâlelere bir kere dikkatle baksın. İnsafı varsa, şüphesi kalmaz zannediyorum"⁵³ biçiminde, bu husustaki kanaatinin tam olduğunu beyan etmektedir.

2.2. Mehdi ve Deccal Bahsi

Risale-i Nur'da Mehdi ve Deccal'a dair konular işlenmiş, bu konulardaki bazı rivayetler değerlendirilmiştir. Bazı hadislere veya ulemanın beyanlarına yönelik eleştirilere, teknolojinin gelişmesi vb. izahlarla cevap verilmiştir.

Ayrıca; burada İmam Ali'nin (r.a.) Mecmuatül Ahzab'da yer alan, İslam Deccalı hakkındaki görüşlerine atf yapılmıştır. Şöyle ki;

"iki Deccal'ın sıfatları ve halleri ayrı ayrı olduğu halde, mutlak gelen rivayetlerde iltibas oluyor, biri öteki zannedilir. Hem "Büyük Mehdi"nin halleri sâbık Mehdilere işaret eden rivayetlere mutabık çıkmıyor, hadîs-i müteşâbih hükmüne geçer. İmam-ı Ali (r.a.) yalnız İslâm Deccalından bahseder" denilmektedir⁵⁴.

Rivayetlerde geçen, Deccal'ın dehşetli fitnesi İslâmlarda olacağına ilişkin olarak da; "اللَّهُ لَا يَعْزُبُ إِلَّا اللَّهُ (Gaybı Allah'tan başkası bilemez) bunun bir te'vili şudur ki: İslâmların Dec-cal'ı ayırır. Hattâ bir kısım ehl-i tahkik İmam-ı Ali'nin (r.a.) dediği gibi demişler ki: Onların Deccal'ı Süfyan'dır. İslâmlar içinde çıkacak, aldatmakla iş görecektir. Kâfirlerin Büyük Deccal'ı ayırır. Yoksa Büyük Deccal'ın cebr ve ceberut-u mutlakına karşı itaat etmeyen şehid olur ve istemeyerek itaat eden kâfir olmaz, belki günahkâr da olmaz"⁵⁵ denilmektedir.

2.3. İmani Bahisler

A. Bediüzzaman'ın çizgisi başlığında Evrad-ı Şah-ı Nakşibendî'den iki ifade verilmiş, Be-diüzzaman'ın; "Hakaik-i îmaniyenin her birisinin aksini aklen muhal telakki ediyorum, ehl-i dalaleti nihayetsiz ebleh ve divane görüyorum"⁵⁶ dediği belirtilmiştir.

52 Nursi, *Mektubat*, ss. 681-683., Gümüşhanevî, *age.*, Evrad-ı Şazilî-Celcelutiye, s. 516.

53 Nursi, *Mektubat*, s. 683.

54 Nursi, *Şualar*, ss. 695-696., Gümüşhanevî, *age.*, Evrad-ı Şazilî, s. 595.

55 Nursi, *Şualar*, ss. 700-701., Gümüşhanevî, *age.*, Evrad-ı Şazilî, ss. 595-596.

56 Nursi, *Mektubat*, s. 42., Nursi, *Mektubat*, s. 42., Nursi, İman ve Küfür Muvazeneleri, s. 210., Gümüşhanevî, *age.*, Evrad-ı Nakşibendi, s. 7.

O kısımda Bediüzzaman, iman esaslarının her bir cüz'üne iman etmenin ne kadar doğru ve elzem olduğunu beyan sadedinde Mecmuat'ül Ahzab'daki evrada atıf yapmıştır.

B. Bediüzzaman, 32. Söz'de; "Kur'ân'da Yusuf ve Saffat gibi surelerde geçen الرَّاحِمِينَ أَرْحَمَ (Yanlış anlaşılabilir zâhirî mânâ Yarattıcıların en güzeli) gibi kelimat, başka hâliklar, râhimler bulunduğu iş'ar eder..." şeklindeki bir suale cevap sadedinde, Gümüşhanevî'de geçen الْمُحْسِنِينَ خَيْرُ (İhsanından öte ihsan olmayan) olup, yanlış anlaşılabilir zâhirî mânâsıyla "İhsan edenlerin en hayırlısı"⁵⁷) tabirini değerlendirmiştir.

Beş işaretle konunun değerlendirildiği eserde, Kur'ân-ı Hakîmin o nevi kelimeleri sizin fehmettiğiniz gibi değildir. Belki أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ demesi, "Hâlikiyet mertebelerinin en ahsenin-dedir" demektir ki, başka hâlik bulunduğu hiç delâleti yok demiş ve bu gibi tabirattaki muvazene, Cenâb-ı Hakkin vakideki sıfât ve ef'âli, sair o sıfât ve ef'âlin nümunelerine mâlik olanlarla muvazene ve tafdil değildir. Çünkü, bütün kâinat, cin ve ins ve melekte olan kemâlât, Onun kemâline nisbeten zayıf bir gölgedir; nasıl muvazeneye gelebilir? Belki muvazene, insanların ve bhusus ehl-i gafletin nazarına göredir⁵⁸ denilmektedir.

C. Hz. Peygamberin bütün davalarının esası ve bütün hayatının gayesinin, Cenab-ı Hak'ın vacib-ül vücud olduğunu şahadet ve ilan etmek olduğunun delillerle anlatıldığı Mucizat-ı Ahmediye Risalesi'nde "bu kâinatın manevî güneşi ve Hâlikımızın en parlak bir bürhanı bu Habibullah denilen zâttır ki; onun şahadetini teyid ve tasdik ve imza eden aldanmaz ve aldatmaz üç büyük icma'" olduğu beyan edilmektedir.

Bediüzzaman, bu icmalardan birincisini şu şekilde ifade etmektedir:

"Eğer perde-i gayb açılrsa yakînim ziyadeleşmeyecek" diyen İmam-ı Ali (r.a.) ve yerde iken arş-ı azamı ve İsrâfil'in azamet-i heykelini temaşa eden Gavs-ı Azam (k.s.)⁵⁹ gibi keskin nazar ve gaybîn gözleri bulunan binler aktab ve evliya-i azîmeyi câmi' ve Âl-i Muhammed namıyla şöretşiar-ı âlem olan cemaat-ı nuraniyenin icma' ile tasdikleridir⁶⁰.

Burada Gavs-ı Azam'a (k.s.) dair ifade Gümüşhanevî'den alınmıştır.

D. Beşinci, Altıncı, Yedinci, Sekizinci Küllî Şahadetlerde Hz. Peygamberin sadikiyeti ve risaleti anlatılırken

وَ بِشَهَادَةِ الْجَوْشَنِ بِقُدْسِيَّةِ إِشَارَاتِهِ وَ رَسَائِلِ النُّورِ بِقُوَّةِ دَلِيلِهِ وَ الْمَاضِي بِتَوَاتُرِ إِزْهَاصَاتِهِ وَ الْإِسْتِقْبَالِ بِتَصَدِيقِ
أَلْفِ حَادِثَاتِهِ

Yani: Binbir esma-i İlahiyeye sarıhan ve işareten bakan ve bir cihette Kur'andan çıkan bir hârika münacat olan ve marifetullahta terakki eden bütün âriflerin münacatlarının fevkinde bulunan ve bir gazvede "Zırhı çıkar, onun yerine bu Cevşen'i oku" diye Cebrail vahiy getiren "Cevşen-ül Kebir" münacatı içindeki hakikatlar ve tam tamına Rabbine karşı tavsifler, Muhammed'in (a.s.m.) risaletine ve hakkaniyetine şahadet ettiği⁶¹ ifade edilmektedir.

2.4. Hizb'i Nuriye

A. Evrad-ı Şah-ı Nakşibendî'yi Hizb'i Nuriye'ye almıştır.

B. Evrad-ı Muhyiddin İbn'il Arabî'yi Hizb'i Nuriye'ye almıştır.

C. İçinde hakikatlerin ve tam tamına Rabbine karşı tavsiflerin yer aldığı, Muhammed'in

57 Gümüşhanevî, age., Evrad-ı Muhyiddin İbn'il Arabî, s. 231.

58 Nursi, Sözlükler, ss. 847-848.

59 Gümüşhanevî, age., Şazilî Cildi, s. 561.

60 Nursi, Mektubat, s. 321.

61 Nursi, Şualar, ss. 749-750., Gümüşhanevî, age., Evrad-ı Muhyiddin İbn'il Arabî, ss. 531-532.

(a.s.m.) risaletine ve hakkaniyetine şahadet ettiği⁶² ifade edilen ve Mecmuat'ül Ahzab'da yer alan "Cevşen-ül Kebir" duası, Hizb'i Nuriye'nin yedi temel bölümünden birini teşkil etmektedir.

D. "Ben Celcelutiye'yi okuduğum vakit, sair münacatlara muhalif olarak kendim bizzât hissiyatımla münacat ediyorum diye hissederdim. Ve başkasının lisanıyla taklidkârane olmuyordu. Benim için gayet fitrî ve dertlerime alâkadâr ve tefekkürat-ı ruhiyeme hoş bir zemin oluyordu. Birkaç sene sonra kerametini ve Risâle-i Nur ile münasebetini gördüm ve anladım ki; o halet, bu münasebetten ileri gelmiş.⁶³" diyen Bediüzzaman, Gümüşhanevî'nin derlediği Celcelutiye ile hususi ve kalbî bir bağ kurmuş, bu münacaatı hususi vird edinmiştir.

E. Hazret-i İmam-ı Ali (r.a.)

رُوحِي بِهِ اهْتَدَيْتُ إِلَى كَشْفِ أَسْرَارِ بَيَاطِنِهِ انْطَوَتْ

(Bismillah ile başladım. Öyle ki; ruhum, besmelenin içindeki gizli sırları keşfe yine besmele ile yol bulmuş ve kanatlanabilmiştir.⁶⁴), ortalarında بِأَسْرَارِ عِلْمٍ يَا حَلِيمُ بِكَ انْجَلْتُ * وَأَمْنِحْنِي يَا ذَا الْجَلَالِ كِرَامَةً

(Ey celal sahibi ve ey Halim! Seni yardımınla açılacak bir ilmin esrarını bana kereminle lütfeyle.⁶⁵) ve âhirde: وَ سِرُّ عُلُومٍ لِلْخَلَائِقِ جُمَعَتْ * مَقَالِ عَالِيٍّ وَابْنِ عَمِّ مُحَمَّدٍ

(Bu Celcelutiye , Hz. Muhammed'in (sav) amcasının oğlu Hz. Ali'nin (ra) sözleridir. Onda mahlukatla alakalı ilimlerin özü ve sırrı toplanmıştır.⁶⁶) biçiminde dua etmektedir. Hz. Ali'nin (ra) bu duasını Bediüzzaman, Gümüşhanevî'ye dayanarak almış ve eserinde yer vermiştir.

F. Hz. İmâm-ı Ali (r.a.);

بِأَسْمَائِكَ الْحُسْنَى أَجْرَنِي مِنَ الشَّتِّ

(Esmâ-yı Hüsnâ hakkı için beni dağınıklıktan koru.⁶⁷) cümlesiyle, Otuzuncu Lem'aya, yani müstakil Lem'alar'ın en son olan, İsm-i Âzam ve Sekîne denilen Esmâ-i Sitte Risâlesine yani Otuzuncu Lem'a nâmında Altı Nükte-i Esmâ risâlesine tahsin ederek bakmış⁶⁸, Sekine duası Hizb'i Nuriye'ye dahil olmuştur.

Ayrıca bu esma-i sitte konusunda; Kaside-i Ercuziye'nin Risâle-i Nur ve müellifine dair işarat-ı gaybiyesi beyan edilmiş, İsm-i azam ve sekine tabir ettiği esma-i sitte-i meşhuruyla daima meşgul olan bir şakirdiyle konuştuğu ve teselli verdiği ve çok emareler ve karinelerle o şakird, Said olduğu isbat edilmiş ve orada o şakirdine

حَرْفُ عَجْمٍ سَطَّرَتْ سَطِيرًا بِتَّ بِهَا الْأَمِيرُ وَالْفَقِيرُ

Yani, ecnebi hurufları bin üçyüz kırksekizde (1348) tamim edileceğini söylediği belirtilerek⁶⁹ yine Sekine'nin ehemmiyetine atf yapılmıştır.

Nihayet Bediüzzaman, kapsamlı bir dua kitabı olan Mecmuat'ül Ahzab'da yer alan; Hizb-i Kur'anî, Şah-ı Geylanî münacaatı, Veysel Karanî münacaatı, İsm-i Âzam duası ve bazı salavatları Hizb-i Nuriye'ye dahil etmiş, hususi vird edinmiş ve talebelerine tavsiye etmiştir⁷⁰.

62 Nursi, *Şualar*, ss. 749-750., Gümüşhanevî, *age.*, Evrad-ı Muhyiddin İbn'il Arabî, ss. 531-532.

63 Nursi, *Şualar*, s. 881.

64 Gümüşhanevî, *age.*, Evrad-ı Şazilî, s. 499.

65 Gümüşhanevî, *age.*, s. 504.

66 Gümüşhanevî, *age.*, s. 531.

67 Gümüşhanevî, *age.*, Evrad-ı Şazilî, s. 516.

68 Nursi, *Mektubat*, ss. 681-683.

69 Nursi, *Şualar*, s. 866.

70 Nursi, *Kastamonu Lahikası*, Envar Neşriyat, İstanbul, 1993, s. 97.

G. Bediüzzaman,

إِنَّا نُرِيكَ فِي هَذِهِ نُورَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ... الخ
âyet-i pür-envarının çok envar-ı esrarından bir nurunu, Ramazan-ı Şerif'te bir halet-i ruhaniyede hissettim, hayal-meyal gördüm. Şöyle ki:

Üveys-i Karanî'nin:

إِلَهِي أَنْتَ رَبِّي وَ أَنَا الْعَبْدُ - وَ أَنْتَ الْخَالِقُ وَ أَنَا الْمَخْلُوقُ - وَ أَنْتَ الرَّزَّاقُ وَ أَنَا الْمَرْزُوقُ الخ...

(Allah'ım! Sen benim Rabbimsin, ben ise senin kulun. Sen her şeyi yaratan Halık'sın; ben ise senin mahlukun. Sen rızık veren Rezzak'sın; ben ise senin rızıkla beslenen.⁷¹) münacat-ı meşhuresi nev'inden, bütün mevcudat-ı zevilhayat, Cenâb-ı Hakk'a karşı aynı münacatı ettiklerini ve on sekiz bin âlemin her birinin ışığı, birer ism-i ilâhî olduğunu bana kanaat verecek bir vakıa-ı kalbiye-i hayaliyeyi gördüm⁷² demiş ve bu duayı Hizb'i Nuriye'ye almıştır.

Sonuç

Sonuç olarak;

Öncelikle Bediüzzaman'ın kalbî yönünde, özellikle dua ve hususi virdlerinin genel çerçevesinin belirlenmesinde Gümüşhanevînin derlediği duaların önemli yer tuttuğu,

Gümüşhanevînin Mecmuat'ül Ahzab'ının Risale-i Nur'da ismi geçen Fütuh'ul Gayb gibi nadir eserlerden olduğu,

Bediüzzaman'ın Gümüşhanevî'ye büyük kıymet verdiği, eserlerinde yer alan bilgileri güvenilir kabul ederek aldığı,

Mecmuat'ül Ahzab'ı okuduğu, eserdeki dualardan bir kısmını da Gümüşhanevî'ye itimaden Hizb-i Nuriye'ye dahil ettiği, bunu sürekli vird edindiği anlaşılmıştır.

Buna göre Gümüşhanevî'nin; son Osmanlı müfessir ve düşünürlerinden, dava adamı, eserleri pek çok dile çevrilmiş ve bugün de milyonlar tarafından titizlikle okunan Bediüzzaman'ın takdirini alacak düzeyde bir alim, mütefekkir ve gönül insanı olduğu ifade edilebilir.

Yine Risale-i Nur penceresinden bakıldığında Gümüşhanevî'nin;

- Bir tasavvuf yönü olduğu,
- Hz. Ali ve Veysel Karani gibi zatların makbul dualarını ele aldığı,
- Hususi duaları içeren, Bediüzzaman'ın büyük kıymet verdiği, bir kısmını vird edindiği (belki de ezberlediği) bir eser neşrettiği,
- İmam Gazali, Muhyiddin İbn-i Arabi gibi seleflerine karşı hürmetli olduğu,
- Asırlar evvel telif edilmiş eserleri, güvenilir bir şekilde bir araya getiren müdakkik bir alim olduğu,
- Ciddi gayret ve hususi iltifat gerektiren ilmî ve kalbî eserler telif eden bir müellif olduğu,
- Akıl ve kalbi bir avucunun içine alabilmiş, ışığı günümüzü dahi aydınlatabilen bir münevver olduğu söylenebilir.

71 Gümüşhanevî, *age.*, Evrad-ı Şazilî, ss. 323-324.

72 Nursi, *Mektubat*, s. 599.

Kaynakça

Atasoy, İhsan, *Hulusi Yahyagil*, Nesil Yayınları, İstanbul, 2010.

Gümüştanevî, Ahmed Ziyaüddin, *Mecmuat'ül Ahzab (I-II-III)*, Sezgin Neşriyat, İstanbul, 1311/1893.

Nursi, Bediüzzaman Said, *Asa-yı Musa*, Şahdamar Yayınları, İstanbul, 2010.

_____, *İman Küfür Muvazeneleri*, Şahdamar Yayınları, İstanbul, 2010.

_____, *Kastamonu Lahikası*, Envar Neşriyat, İstanbul, 1993.

_____, *Mektubat*, Şahdamar Yayınları, İstanbul, 2010.

_____, *Sikke-i Tasdik-i Gaybî*, Envar Neşriyat, İstanbul, 1993.

_____, *Sözler*, Şahdamar Yayınları, İstanbul, 2010.

_____, *Şualar*, Şahdamar Yayınları, İstanbul, 2010.